

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ФИЛОСОФИЯ ЖӘНЕ САЯСАТТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ
ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ МЕНЕДЖМЕНТІ КАФЕДРАСЫ

Дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік-педагогикалық жұмыс пәні бойынша

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

МАМАНДЫҒЫ: «7М01802 Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану»

ECTS 5

ҚҰРАСТЫРУШЫ: п.ғ.к., доцент А.М.Текесбаева

Алматы, 2022

Дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік-педагогикалық жұмыс пәні бойынша
қорытынды емтихан
БАҒДАРЛАМАСЫ

Қорытынды аттестаттау **ауызша** емтихан түрінде өткізіледі.

Емтихан билеттері Univer жүйесіне енгізілген сұрақтар бойынша құрастырылады.

Билеттер оқу нәтижелеріне сәйкес келетін 3 сұрақтан тұрады: когнитивтік құзыреттер (білу және түсіну); функционалдық (қолдану және талдау); жүйелік (синтез және бағалау).

Сұрақтардың тақырыптық мазмұны барлық жұмыс түрлерін қамтиды: дәріс, практикалық (семинар) сабақтар, сондай-ақ білім алушылардың өзіндік жұмысына арналған тапсырмалар.

Әрбір магистрантқа дайындық үшін 20 минут, жауап беру үшін 7-10 минут уақыт беріледі.

Курсты игеру нәтижесінде магистранттарда қалыптасатын құзыреттер:

ОН1 – «тәуекел тобын» айқындайтын факторлар мен өлшемдерді анықтау; тәуекел тобындағы балалармен, сондай-ақ зорлық-зомбылық құрбандарымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың ерекшелігін түсіндіру; дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың нысандары мен әдістерін анықтау;

ОН2 – зорлық-зомбылық құрбандарының психологиялық-педагогикалық сипаттамасын жасау; адамның өзін құрбан ретінде қабылдау себептерін айқындау, өзін-өзі қабылдау және өзіне деген қарым-қатынасты түзету бойынша көмек көрсету мүмкіндіктерін анықтау; дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік-педагогикалық жұмысты жоспарлау және ақпараттық-әдістемелік қамтамасыз ету; отбасындағы дағдарысты жою бойынша психологиялық-педагогикалық, түзету-оңалту көмегін көрсету;

ОН3 – әлеуметтік-педагогикалық технологияларды (субъектілік, әрекеттік, орта) дағдарыс орталықтарының жұмысына қатысты талдау, бейімдеу және қолдану; дағдарыс орталықтарында болған адамдарды әлеуметтік қолдау технологияларын жобалау, құрбандардың өмір сүру қабілеттерін қалпына келтіру, оларды қоғамға кіріктіруге дайындау;

ОН4 – тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша әлеуметтік және психологиялық-педагогикалық ұсынымдар әзірлеу; әлеуметтік педагогтарды зорлық-зомбылық құрбандарымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс жүргізуге даярлау әдістемесін сыни тұрғыдан қайта пайымдау;

ОН5 – дағдарыс орталықтарының жұмысын жалпылау және бағалау; әлеуметтік-педагогикалық қызмет қағидаларын іске асыру жағдайларын қамтамасыз ету мәселелері бойынша өз көзқарасын тұжырымдау және негіздеу; дағдарыс орталықтарының жұмысын жетілдіруге бағытталған оқу-зерттеу жобаларын әзірлеу.

ЕМТИХАН ТАПСЫРУҒА ДАЙЫНДАЛУ ҮШІН ТАҚЫРЫПТАРДЫҢ ТІЗБЕСІ
ЖӘНЕ ҚЫСҚАША МАЗМҰНЫ

Тақырып 1. Әлеуметтік-педагогикалық жұмыс: мәні, нысаны, мазмұны, ерекшелігі, қағидалары

Педагогикалық және әлеуметтік-педагогикалық қызметтің (іс-әрекеттің) салыстырмалы сипаттамасы. ӘПК мақсаттары мен міндеттері. Әлеуметтік-педагогикалық қызметтің объектілері мен субъектілері. ӘПК негізгі бағыттары. ӘПК қағидалары. ӘПК әдістері мен формалары.

Әлеуметтік-педагогикалық қызметтің нормативтік-құқықтық негіздері.

Тақырып 2. Әлеуметтік-педагогикалық қызметтің негізгі бағыттары және түрлері
Бейімсіздік (әлеуметтік, педагогикалық, психологиялық) құбылыстарының алдын алу,

балалардың жеке дамуы арқылы әлеуметтік бейімделу деңгейін арттыру жөніндегі іс-шаралар. Нормадан қандай да бір ауытқулары бар балаларды әлеуметтік оңалту жөніндегі қызмет. ӘПҚ түрлері: білім беру мекемелеріндегі әлеуметтік-педагогикалық қызмет; балалардың қоғамдық бірлестіктері мен ұйымдарындағы ӘПҚ; балалардың шығармашылық және демалыс мекемелеріндегі әлеуметтік-педагогикалық қызмет; балалардың жазғы демалыс орындарындағы әлеуметтік-педагогикалық қызмет; конфессиялардағы әлеуметтік-педагогикалық қызмет.

Тақырып 3. Әр түрлі санаттағы халық топтарымен жүргізілетін әлеуметтік жұмыстың ерекшеліктері

Тәуекел тобындағы балалар санатының психологиялық-әлеуметтік-педагогикалық сипаттамасы. «Тәуекел тобындағы» балаларды анықтау критерийлері: медициналық, әлеуметтік, оқу-педагогикалық, мінез-құлықтық. Мектептік дезадаптацияға ықпал ететін факторлар. Девиантты, деструктивті, адиктивті, делинквентті, қоғамға қарсы, жанжалды мінез-құлқы бар балалардың ерекшеліктері. Жыныстық девиация. Өз-өзіне қол жұмсауға бейім балалар. Дамуында психологиялық проблемалары бар «қауіп аймағындағы балалар». Эмоциялық салада ауытқулары бар балалар. Тәуекел тобындағы балалармен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс. Әлеуметтік ауытқулардың алдын алу.

Тақырып 4. Әлеуметтенудің қолайсыз жағдайларының ықтимал құрбандарымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыс

Адам әлеуметтенудің объектісі, субъектісі және құрбаны ретінде.

Әлеуметтенудің қолайсыз жағдайларының құрбаны туралы түсінік. Әлеуметтік виктимология жеке тұлғаның әлеуметтенуіндегі кемшіліктер туралы ғылым ретінде. Әлеуметтік-педагогикалық виктимологияның мәні мен міндеттері. «Виктимизация», «виктимизация», «виктимизация» ұғымдары. Девиантты мінез-құлық кәметке толмағандардың әлеуметтік бейімделмеуі (дезадаптация) көрінісі ретінде.

Әлеуметтік педагогтың оңалту қызметі. Оңалтудың мақсаттары мен түрлері. Оңалтудың жеке бағдарламалары. Әлеуметтенудің қолайсыз жағдайларының құрбандарымен оңалту жұмыстарын жүргізу.

Тақырып 5. Қолайсыз отбасы балалардың өмірлік қауіп факторы ретінде

Отбасы ерекше педагогикалық жүйе және әлеуметтік институт ретінде.

«Қолайсыз отбасы» ұғымы: түрлері, сипаттамалары. Қолайсыз отбасылардың балалардың дамуына тигізетін әсері.

Балаларға қатыгездікпен қарау: анықтамасы, түрлері, салдары.

Әлеуметтік педагогтың әртүрлі санаттағы отбасылармен жұмыс әдістемесі. Қолайсыз, әлеуметке қарсы отбасылардағы балалармен жұмыс жүргізудегі. Мектептегі бейімсіздіктің, педагогикалық және әлеуметтік қараусыздықтың алдын алу.

Тақырып 6. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен әйелдер мен балаларға әлеуметтік көмек көрсетудің теориялық-қолданбалы негіздері

Тұрмыстық зорлық-зомбылық: түсінігі, белгілері, себептері. Отбасылық зорлық-зомбылықтың табиғатын құрайтын зорлық-зомбылық әрекеттер. Физикалық зорлық-зомбылық, жыныстық зорлық-зомбылық, психологиялық зорлық-зомбылық, экономикалық зорлық-зомбылық. Ересек құрбанды бақылау үшін балаларды пайдалану.

Үйдегі зорлық-зомбылық құрбандарына көмек көрсету кезіндегі ведомствоаралық өзара іс-қимыл.

Отбасылық зорлық-зомбылықтан зардап шеккендерге әлеуметтік қызмет көрсетуді ұйымдастыру.

Отбасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алуды құқықтық реттеу.

Тақырып 7. Дағдарыс орталықтары жұмысының мақсаттары, міндеттері және қағидаттары

Дағдарыс орталығы – қызметі зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдер мен балаларды кешенді әлеуметтік бейімдеуге және психологиялық оңалтуға (оның ішінде уақытша тұру қызметтерін ұсынуға) бағытталған құрылым не ұйым.

Дағдарыс орталықтарының мақсаттары мен міндеттері. Дағдарыс орталығындағы қызмет бағыттары: ақпараттық қызмет, әлеуметтік-психологиялық көмек, уақытша қауіпсіз тұру, заңгерлік көмегі, медициналық көмек, балаларды қарау, өзіне-өзі және өзара көмек топтары, еңбек терапиясы, жұмыс пен баспана іздеу, агрессормен әлеуметтік-психологиялық жұмыс.

Дағдарыс орталықтары жұмысының негізгі нысандары мен принциптері.

Дағдарыс орталықтарының құқық қорғау органдарымен, қамқоршылық органдарымен ынтымақтастығы.

Тақырып 8. Дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік және тәрбие жұмысының шетелдік тәжірибесі

АҚШ, Канада, Швеция және басқа шет елдердегі отбасылық зорлық-зомбылық құрбандарымен әлеуметтік жұмыс тәжірибесі: салыстырмалы сипаттама.

АҚШ-тағы зорлық-зомбылық құрбандарын оңалту бағдарламасы. Канаданың дағдарыс орталықтарының қызметі. Швециядағы зорлық-зомбылық құрбандарына психологиялық және құқықтық көмек көрсету.

Дағдарыс орталықтарының проблемалары бойынша әдебиеттерге, БАҚ материалдарына аналитикалық шолу.

Тақырып 9. Дағдарыс орталықтары қызметінің құқықтық негіздері

Дағдарыс орталығы жағдайында тұрмыстық зорлық-зомбылықтан зардап шеккендерге көмек көрсетудің ерекшеліктері мен стандарттары.

Дағдарыс орталықтары қызметінің құқықтық негіздері: БҰҰ Бас Ассамблеясы қабылдаған «Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы», «Әйелдерді кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы конвенция»; ҚР Конституциясы, ҚР Қылмыстық Кодексі, ҚР «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексі, ҚР «Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу туралы» Заңы, ҚР «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» Кодексі, ҚР «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Заңы, ҚР «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» Заңы.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына көмек көрсету алгоритмі. Құрбандарды дағдарыс орталықтарына орналастыру тәртібі. Адам (отбасы) өмірлік қиын жағдайда деп танылуы мүмкін негіздер. Әлеуметтік бейімсіздікке және әлеуметтік депривацияға әкеп соққан қатыгездікпен қараудың бар-жоғын бағалау критерийлері. Арнаулы әлеуметтік қызметтер түсінігі және түрлері.

Тақырып 10. Дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың ерекшелігі

Зорлық-зомбылыққа ұшыраған әйелдерге әлеуметтік көмек көрсетуге бағытталған әлеуметтік жұмыс қағидаттары. Сенім телефоны қашықтан кеңес берудің нақты нысаны ретінде. Сенім телефоны бойынша әңгіме жүргізудің алгоритмі, қағидаттары және ережелері.

Дағдарыс орталықтарындағы әлеуметтік жұмыстың ерекшелігі: 1) зорлық-зомбылық құрбандарын құтқару жөніндегі жұмыс; 2) құрбандардың әлеуметтік жағдайын қолдау жөніндегі жұмыс; 3) зорлық-зомбылық құрбандарын әлеуметтік қорғау жүйесін дамыту жөніндегі жұмыс.

Отбасындағы зорлық-зомбылық құрбандарымен әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың ерекшеліктері.

Әлеуметтік медиация: түсінігі және кезеңдері.

Әлеуметтік қорғаушыға арналған тұрмыстық зорлық-зомбылық туралы өтініштерге ден қою және тұрмыстық құқық бұзушылықтардан зардап шеккендердің мүдделерін білдіру жөніндегі үлгілік нұсқаулықтар.

Дағдарыс орталықтарының қызметкерлеріне арналған этикалық қағидалар/ережелер.

Тақырып 11. Әлеуметтік-педагогикалық технология ұғымы және оның ерекшелігі

Әлеуметтік-педагогикалық технологиялардың мәні. Әлеуметтік-педагогикалық технологиялардың кезеңдері. Іс-әрекет алгоритмі әлеуметтік-педагогикалық технологияның элементі ретінде.

Әлеуметтік-педагогикалық технологиялардың жіктелуі. Әлеуметтік-педагогикалық диагностика технологиясы. Тұлғаны диагностикалау әдістемесі. Әлеуметтік-педагогикалық алдын алу технологиясы. Тұлғааралық қақтығыстардың алдын алу және жеңу технологиясы.

Тақырып 12. Зорлық-зомбылық құрбандарын әлеуметтік-педагогикалық оңалту

Әлеуметтік-педагогикалық оңалту: ұғымы және принциптері. Кешенді тәсілдеме принципі. Құпиялылық принципі. Жәбірленушіні сөзсіз және бағалаусыз қабылдау принципі. Зорлық-зомбылық құрбандарын әлеуметтік оңалту технологиялары. Отбасылық зорлық-зомбылықтан зардап шеккен әйелдермен оңалту жұмысының ерекшелігі. Оңалтудың жеке бағдарламасын жасау. Өзара көмек топтары. Қарқынды отбасылық терапия. Өзін-өзі бағалауды және позитивті «Мен»-бейнесін қалыптастыру. Өз тұлғасының маңыздылығы сезімін қалпына келтіру.

Тақырып 13. Дағдарыс орталықтары жағдайында зорлық-зомбылық құрбандарымен өзара іс-қимыл және сенімді қарым-қатынас орнатудың педагогикалық әдістері

Педагогикалық өзара әрекеттесу әдістері: анықтамасы және жіктелуі. Сендіру әдістері. Қызметті ұйымдастыру әдістері. Үнталандыру әдістері.

Психологиялық-педагогикалық өзара әрекеттестік түсінігі мен формалары. Бірлескен іс-әрекет жеке адаммен және тұтастай топпен өзара әрекеттесу ретінде. Жеке кеңес беру технологиясы. Өсер ету механизмдері.

Дағдарыс орталықтары жағдайында педагогикалық өзара әрекеттесу әдістерін қолдану ерекшеліктері.

Тақырып 14. Дағдарыс орталықтарындағы балаларды әлеуметтік-педагогикалық оңалту

Әлеуметтік педагогтың балаларды тәрбиелеу туралы дауларды шешу жөніндегі қызметі.

Зорлық-зомбылық құрбандары – балаларға көмек көрсету қызметінің негізгі бағыттары.

Қайта әлеуметтендіру, оңалту және түзету ұғымдары. Әлеуметтік-педагогикалық оңалту: түсінігі және компоненттері. Жеке кешенді оңалту. Әлеуметтік-педагогикалық диагностика.

Зорлық-зомбылыққа ұшыраған балалармен жұмыс істеудің әлеуметтік-психологиялық технологиясының ерекшеліктері. Әлеуметтік қасиеттер мен дағдыларды қалыптастыру.

Пәндік-кеңістік тәрбие ортасын оңалту әдістемесі.

Тақырып 15. Дағдарыс орталықтарында болған адамдарды әлеуметтік сүйемелдеу

Әлеуметтік сүйемелдеу: түсінігі, мақсаттары мен міндеттері. Әлеуметтік сүйемелдеудің принциптері. Әлеуметтік қолдау түрлері. Қолдаудың негізгі функциялары: ақпараттық, бағыттаушы және дамытушы.

Сүйемелдеу бағдарламасын құру кезеңдері: аналитикалық, диагностикалық, әрекеттік,

рефлексивті.

Отбасын әлеуметтік-педагогикалық ксүйемелдеу. Дағдарыс орталықтарында болғаннан кейін адамдарды сүйемелдеу барысында көрсетілетін қызметтер.

Жауаптарды бағалау өлшемшарттары

Дәстүрлі баға	Балл	Жұмыстың сипаттамасы
Өте жақсы	90-100 балл	Жауап толық. Магистрант бағдарламалық материалды терең және берік меңгерген, оны жан-жақты, дәйекті, анық және логикалық тұрғыдан үйлесімді түрде баяндайды, теорияны практикамен тығыз байланыстыра алады, жалпылайды және қорытынды жасайды; жауапта әртүрлі дереккөздерді пайдаланады; жазбаша жұмыстарды ресімдеу ережелерін сақтайды.
Жақсы	70-89 балл	Жауап жеткілікті толық. Магистрант материалды жақсы біледі, оны сауатты және мәні бойынша баяндайды, сұраққа жауап беруде елеулі дәлсіздіктерге жол бермейді, негізгі теориялық ережелерді дұрыс қолданады; материалды жаңғырту кезінде елеусіз қателіктер жібереді; жазбаша жұмыстарды ресімдеудің негізгі ережелерін сақтайды.
Қанағаттанарлық	50-69 балл	Жауап ішінара толық. Магистрант материалды бағдарламаның ең төменгі талаптары деңгейінде меңгергенін көрсетеді, өз бетінше жаңғырту барысында қиындық көреді, дәлсіздіктерге, дұрыс тұжырымдауға, бағдарламалық материалды баяндауда логикалық бірізділіктің бұзылуына жол береді; жазбаша жұмыстарды ресімдеудің негізгі ережелері елеусіз дәрежеде сақталмаған
Қанағаттанарлықсыз	0-49 балл	Жауап толық емес. Магистрант бағдарламалық материалдың елеулі бөлігін білмейді, айтарлықтай қателіктер жібереді, жаңғырту деңгейінде жұмыс істей білу қабілетінің жоқтығын көрсетеді; зерделенген материалды жаңғырту кезінде бірнеше өрескел қателіктер жіберілген; жазбаша жұмыстарды ресімдеудің негізгі ережелері айтарлықтай сақталмаған

Ұсынылатын әдебиет:

Негізгі:

- 1) Семейно-бытовое насилие: теория и практика: учеб.-методическое пособие / КазНУ им. аль-Фараби; [авт.-сост.: М. П. Кабакова и др.]. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2021. – 126 с.
- 2) Галасюк И.Н. Социально-педагогическая деятельность в учреждениях социальной сферы: учебное пособие. - Москва, 2019. – 384 с.
- 3) Игуменова О.В. Методика и технология работы социального педагога: учебное пособие. -Новокузнецк, 2019. – 152 с.
- 4) Дети группы риска: особенности развития, психолого-педагогические технологии работы с детьми группы риска: Учебное пособие / Авторы: Л.А. Рыбакова, Т.Ф. Бабынина. - Казань: Издательство «Бриг», 2015. – 200 с.

5) Кейс-менеджмент – технология оказания специальных социальных услуг жертвам бытового насилия/ М.А.Ускембаева, А.С.Мустафина. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 113 с.

6) Корнейчук С.В., Гладырь Н.С., Ильясова А.К. Руководство для социальных защитников жертв бытового насилия (учебное пособие) – Алматы, 2016. – 40 с.

Қосымша:

1) Әлеуметтік педагогика: оқу құралы / Н. С. Әлқожаева; әл-Фараби атын. ҚазҰУ. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2011. – 139 б.

2) Әлеуметтік педагогика: оқулық / Қ. Т. Әтемова.-Алматы: ЖШС РПБК "Дәуір", 2012. – 269 б.

3) Телина И.А. Социальная педагогика: учебное пособие/И.А.Телина. -М.: Флинта, 2019. -191 с.

4) Атаева Д.З. Работа социального педагога с детьми, подвергшимися насилию в семье <https://cyberleninka.ru/article/n/rabota-sotsialnogo-pedagoga-s-detmi-podvergshimisya-nasiliyu-v-semie>

Нормативтік-құқықтық актілер:

1) ҚР 29.12.2008 күнгі № 114-IV «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» Заңы

2) ҚР 04.12.2009 күнгі N 214-IV «Тұрмыстық зорлық-зомбылық профилактикасы туралы» Заңы

3) Кәсіби стандарт «Психологиялық және әлеуметтік жұмыс» (30.05.2019)

4) Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету стандарты (21.12.2016)